

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ХОША ВАДИМ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 342.951:351.82

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКРЕДИТАЦІЇ
СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Міжнародному університеті бізнесу і права.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КЛЮЄВ Олександр Миколайович,
Харківський науково-дослідний інститут
судових експертиз ім. Засл. проф.
М.С. Бокаріуса Міністерства юстиції
України, директор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент,
заслужений діяч науки і техніки України
БАРАШ Євген Юхимович,
Інститут кримінально-виконавчої
служби, начальник;

кандидат юридичних наук
ОСТРОПЛЕЦЬ Василь Романович,
Головне управління Національної поліції
у Харківській області, начальник відділу
спеціальної поліції.

Захист відбудеться 31 березня 2017 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27).

Автореферат розісланий 27 лютого 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Із проголошенням незалежності України розпочато новий етап державотворення, що супроводжується докорінними змінами у всіх сферах суспільного життя. Головним обов'язком держави проголошено утвердження й забезпечення прав і свобод людини, для чого створено та функціонує цілий механізм, кожен з елементів якого виконує окремі завдання для досягнення єдиної мети. Судово-експертні установи (далі – СЕУ) є частиною відповідної системи та сприяють установленню об'єктивної істини в справах про порушення норм права, забезпеченню прав і свобод учасників процесу через об'єктивне й справедливе судочинство чи об'єктивне підґрунтя для оцінювання результатів органів досудового розслідування. Крім виконання зазначених завдань, СЕУ в Україні мають низку необхідних для здійснення діяльності з оцінки відповідності умов, а тому при здійсненні деяких перетворень системи управління, технічних та інших удосконалень на відповідність вимогам національних стандартів, гармонізованих із відповідними міжнародними і європейськими стандартами в галузі оцінки відповідності, СЕУ України можуть бути акредитовані та здійснювати діяльність з оцінки відповідності у визначеній галузі.

Для цього СЕУ повинні пройти акредитацію за міжнародним стандартом ISO/IEC 17025 (а також ISO/IEC 17020) та в подальшому суворо їх дотримуватися, що дозволить забезпечити здійснення єдиної технічної політики у сфері оцінки відповідності; довіру споживачів до діяльності з оцінки відповідності; створити умови для взаємного визнання результатів діяльності акредитованих органів на міжнародному рівні; організувати широкий інформаційний обмін (у тому числі інформаційно-довідковими масивами зразків) на єдиній методичній основі тощо.

Нині в Україні акредитовано лише вісім СЕУ. Однією з причин такої малої кількості акредитованих державних спеціалізованих установ є проблеми перенесення стандартів у сферу функціонування СЕУ України як специфічних органів з оцінки відповідності. Наприклад, діяльність СЕУ не підпадає під регулювання одного стандарту ISO/IEC 17025, що стало причиною визначення стандарту ISO/IEC 17020 прийнятним для оцінки діяльності СЕУ поза лабораторіями (здійснення позалабораторних досліджень, відбирання зразків тощо). Однак в Україні ще відсутня практика впровадження стандарту ISO/IEC 17020. Проблемним є питання використаної термінології, оскільки деякі поняття, закріплені в цих стандартах, не мають відповідних аналогів у законодавстві України.

За умови відсутності комплексного нормативно-правового акта, що визначав би особливості акредитації СЕУ України, враховуючи всю

специфіку даних установ як органів з оцінки відповідності та інших проблем акредитації СЕУ України, актуальним і необхідним для вирішення вбачається їх наукове осмислення та розроблення шляхів подолання.

Загальним питанням адміністративно-правового регулювання різних сфер суспільної діяльності присвячено праці багатьох вчених, зокрема: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Є. Ю. Бараша, Д. М. Бахраха, О. І. Безпалової, Ю. П. Битяка, В. В. Галунька, О. П. Гетманець, І. П. Голосніченка, І. С. Гриценка, С. М. Гусарова, С. Ф. Денисюка, И. Ш. Киясханова, С. В. Ківалова, О. М. Ключова, Л. В. Коваль, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Р. О. Куйбіди, К. Б. Левченко, Р. С. Мельника, О. І. Миколенка, О. М. Музичука, О. І. Остапенка, В. Р. Остропілеця, О. Ю. Синявської, В. В. Сокурєнка, Ю. С. Шемшученка, Е. Шмідт-Ассманна та ін. Проте проблеми адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України залишаються дослідженими недостатньо.

Таким чином, необхідність удосконалення процесу акредитації таких специфічних органів з оцінки відповідності як СЕУ, недосконалість чинного законодавства у зазначеній сфері та відсутність комплексних наукових досліджень цієї проблематики обумовлюють актуальність дослідження адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з державним планом науково-дослідних робіт СЕУ Міністерства юстиції України за темою «Особливості акредитації судово-експертних установ Міністерства юстиції України: теоретичні та практичні засади» (номер державної реєстрації 0112U001398, УДК 343.98), планом науково-дослідних робіт Міжнародного університету бізнесу і права на 2010-2015 роки за темою «Стратегічні напрямки та пріоритети розвитку ринків в умовах інтеграції та глобалізації» (номер державної реєстрації 0109U002937), а також програмою досліджень лабораторії теоретичних, аналітичних досліджень та інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу теоретичних засад, чинного законодавства України, узагальнення практики їх реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України, а також теоретично обґрунтувати й сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні задачі:

- визначити поняття й особливості СЕУ в правоохоронній системі та системі суб'єктів адміністративного права;
- провести історико-правове узагальнення становлення СЕУ як об'єктів акредитації в Україні;
- встановити особливості акредитації СЕУ України як складової предмета адміністративного права;
- окреслити проблемні питання розмежування адміністративних та інших правовідносин, що виникають під час акредитації СЕУ України;
- установити правові засади акредитації СЕУ України;
- визначити адміністративно-правовий статус суб'єктів акредитації СЕУ України;
- окреслити компетенцію й повноваження суб'єктів акредитації СЕУ України;
- охарактеризувати адміністративні процедури акредитації СЕУ України;
- узагальнити міжнародний досвід акредитації СЕУ та з'ясувати можливості його використання в Україні;
- визначити шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює питання акредитації СЕУ України;
- визначити адміністративно-правові форми й методи акредитації СЕУ України;
- запропонувати шляхи розвитку організаційних засад акредитації СЕУ України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі акредитації СЕУ України.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення акредитації СЕУ України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сучасні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Загальнонауковий діалектичний метод пізнання дозволив дослідити проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України (підрозділи 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.3). За допомогою історико-правового методу здійснено аналіз виникнення, розвитку й становлення СЕУ як об'єктів акредитації в Україні (підрозділ 1.2). Завдяки логіко-семантичному методу поглиблено понятійний апарат науки адміністративного права (підрозділи 1.3, 2.1). За допомогою методів системного аналізу, комплексного інформаційного підходу встановлено місце СЕУ у правоохоронній системі та системі суб'єктів

адміністративного права, розмежовано адміністративні й інші правовідносини, що виникають під час акредитації СЕУ України (підрозділи 1.1, 1.4). Структурно-логічний метод використано для аналізу адміністративно-правового механізму регулювання відносин у галузі акредитації СЕУ України, адміністративно-правового статусу суб'єктів акредитації СЕУ України, їх повноважень і компетенцій (підрозділи 1.3., 2.2., 2.3). Завдяки порівняльно-правовому методу здійснено аналіз міжнародного досвіду акредитації СЕУ та визначено напрями вдосконалення національного законодавства, його особливості, недоліки, прогалини та перспективи розвитку (підрозділи 3.1, 3.2). Системно-структурний метод дозволив запропонувати шляхи розвитку організаційних засад акредитації СЕУ України (підрозділ 3.4). Комплексний підхід щодо використання всіх зазначених наукових методів дозволив усебічно здійснити загальнонаукову характеристику адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України, виробити пропозиції стосовно удосконалення законодавства та шляхів розвитку організаційних засад у цій галузі.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали праці фахівців у галузі філософії, соціології, загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які визначають правові засади здійснення судово-експертної діяльності та діяльності з акредитації органів з оцінки відповідності. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики акредитації зазначених установ, довідкові видання, статистичні матеріали тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України. У результаті дисертаційного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, рекомендацій, пропозицій, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема:

вперше:

- порівняно судово-експертну діяльність та діяльність з оцінки відповідності як відповідно основну і додаткову функції акредитованих СЕУ України та встановлено, що різниця судово-експертної діяльності і діяльності з оцінки відповідності як частини компетенції СЕУ полягає в: 1) суб'єктах призначення експертизи (залучення експерта) чи замовлення оцінки; 2) необхідності акредитації СЕУ для здійснення діяльності з оцінки відповідності; 3) рамках (досудове розслідування чи судочинство

для судово-експертної діяльності); 4) об'єкті дослідження (матеріальні та матеріалізовані джерела інформації про обставини справи для судово-експертної діяльності і продукція, яка вводиться в обіг, поставляється на ринок або вводиться в експлуатацію в Україні для діяльності з оцінки відповідності); 5) меті та завданнях, які виконуються під час дослідження (зادля встановлення істини в справі, сприяння правосуддю для судово-експертної діяльності і визначення відповідності вимогам технічних регламентів для діяльності з оцінки відповідності); 6) формах і методах проведення дослідження; 7) оформленні результатів;

— доведено необхідність визначення повноважень національного органу України з акредитації на рівні закону (в повному обсязі вони визначені в підзаконному нормативно-правовому акті всупереч конституційному принципу дії органів влади і їх посадових осіб виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачених законами);

— до числа особливостей судово-експертних установ України віднесено: 1) виключно державний характер установи для обґрунтованості доручення такій установі проведення судово-експертної діяльності згідно з нормами чинного законодавства; 2) спеціалізація на здійсненні судово-експертної діяльності як основної функції; 3) використання спеціальних знань для проведення досліджень;

— доведено доцільність прийняття акта, яким буде врегульовано всі напрями діяльності СЕУ, включаючи діяльність з оцінки відповідності як функцію акредитованих СЕУ України;

— обґрунтовано необхідність змінення переліку суб'єктів здійснення судово-експертної діяльності, установленому в ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», виходячи з того, що Міністерство внутрішніх справ України здійснює адміністративно-правове забезпечення судово-експертної діяльності експертними установами Державної прикордонної служби України;

удосконалено:

— визначення поняття «акредитація СЕУ України» (різновид такої групи адміністративних послуг як надання дозволів), що являє собою процес визначення відповідності певних СЕУ національним стандартам, гармонізованим із аналогічними міжнародними і європейськими стандартами, відповідність яким надає презумпцію відповідності органам з оцінки відповідності спеціальним та додатковим (у разі необхідності) вимогам щодо акредитації у встановлених сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності;

— розуміння поняття адміністративно-правового статусу національного органу України з акредитації як системи відмінних порівняно з іншими суб'єктами адміністративного права ознак щодо

місця, призначення, форм і методів впливу, відповідальності й контролю його організації та функціонування, які закріплено в нормативно-правових актах;

- розуміння поняття правових засад акредитації СЕУ України як закріпленої в нормах права сукупності вихідних наскрізних ідей, що визначають юридичну необхідність і створюють умови для акредитації та моніторингу органів з оцінки відповідності, безпосередньо визначають правові, організаційні й тактичні положення організації та здійснення відповідних видів діяльності (доступності, добровільності, професійної компетентності, рівноправності, прозорості, конфіденційності, участі органів виконавчої влади та громадських організацій, незалежності й неупередженості, непередаваності особливих повноважень акредитації іншим особам, контролю);

дістали подальшого розвитку:

- розуміння СЕУ як спеціалізованої установи, для якої основною функцією є здійснення судово-експертної діяльності шляхом дослідження на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває в провадженні органів досудового розслідування чи суду;

- виділення основних і додаткових функцій національного органу України з акредитації, що дозволило дійти висновку, що для забезпечення здійснення основних функцій зазначений орган наділено другорядними функціями (прийняття на службу, звільнення, ведення фінансової звітності тощо), реалізація яких безпосередньо не забезпечують досягнення мети його функціонування, а лише створює необхідні умови;

- необхідності розроблення комплексного акта з питань акредитації СЕУ України (їх підрозділів), що враховував би вимоги стандартів ISO/IEC 17025, ISO/IEC 17020 та настанови ILACG19:08/2014.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення проблем адміністративно-правового регулювання в галузі акредитації СЕУ України;

- у законотворчості – для вдосконалення чинного законодавства, норми якого регулюють питання акредитації СЕУ України, і при розробленні нових нормативно-правових актів;

- у практичній діяльності – при проведенні акредитації судово-експертних установ та подальшого їх моніторингу (*акт впровадження результатів дослідження у практичну діяльність Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України від 20.12.2016 р., акт впровадження результатів*

дослідження у практичну діяльність Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз від 27.12.2016 р., акт впровадження результатів дослідження у практичну діяльність Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи від 03.01.2017 р.);

– у навчальному процесі – при викладанні дисциплін «Адміністративне право України», «Судові та правоохоронні органи України», при підготовці лекцій, навчальних посібників, підручників тощо із зазначених дисциплін.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дисертації було оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Впровадження сучасних наукових досягнень в судову експертизу» (Харків, 2009); «Судова експертиза. Сучасний стан і перспективи розвитку» (Київ, 2010); «Сучасні тенденції розвитку судової експертизи» (Сімферополь, 2012); «Проблемні питання судової експертизи» (Дніпропетровськ, 2013); «Схід-Захід: партнерство в судовій експертизі. Актуальні питання теорії та практики судової експертизи» (Алмати, 2016); «Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики» (Харків, 2016).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено в п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, одна з яких – у науковому періодичному виданні іншої держави, і шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які містять дванадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить – 202 сторінки, з яких основного тексту 169 сторінок. Список використаних джерел складається з 271 найменування та займає 27 сторінок. Додатки розміщені на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі визначено актуальність теми дисертаційного дослідження, встановлено її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначені мета, задачі, об'єкт та предмет, методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано інформацію щодо апробації, публікації результатів дослідження, його структури та обсягу.

Розділ 1 «Методологічні засади акредитації судово-експертних установ України» присвячено визначенню місця СЕУ відносно правоохоронної системи України, аналізу відносин, що виникають під час акредитації СЕУ України.

У підрозділі 1.1 «Поняття та особливості судово-експертних

установ у правоохоронній системі та системі суб'єктів адміністративного права» встановлено, що СЕУ являють собою спеціально створені для здійснення судово-експертної діяльності суб'єкти адміністративного права, реалізація якими прав і обов'язків, закріплених у нормах адміністративного права, переводить такі установи у статус суб'єктів адміністративно-правових відносин, що регулюються за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання. До числа суб'єктів здійснення судово-експертної діяльності віднесено науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи, експертні служби.

Доведено, що СЕУ є спеціалізованою установою, яка здійснює судово-експерту діяльність на основі спеціальних знань шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду. Підкреслено, що підстав для доручення проведення судових експертиз недержавним СЕУ в чинному законодавстві України не передбачено. Це стосується й тих випадків, коли всі спеціалісти недержавних СЕУ мають свідоцтва Міністерства юстиції України про присвоєння відповідної кваліфікації судового експерта та внесені до Реєстру атестованих судових експертів.

Обґрунтовано, що СЕУ не мають повноважень щодо виконання правоохоронних функцій, що ставить під сумнів віднесення їх до переліку правоохоронних органів (у вузькому розумінні поняття). Водночас доведено, що здійснення СЕУ покладених на них обов'язків відіграє важливу роль в ефективній реалізації головних, другорядних і допоміжних правоохоронних функцій через проведення незалежної, кваліфікованої, об'єктивної судово-експертної діяльності, висновки якої використовується під час досудового розслідування та здійснення правосуддя в Україні, у тому числі як джерело доказів у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судовому процесі, у справах про адміністративні правопорушення.

Підрозділ 1.2 «Історико-правовий аналіз становлення судово-експертних установ як об'єктів акредитації в Україні» охоплює генезу СЕУ України, починаючи з часів Російської Імперії. Визначено п'ять умовних етапів розвитку судово-експертної діяльності, на кожному з яких розвиток СЕУ характеризується поступовим розширенням їх функцій, ускладненням та збільшенням кількості форм і методів діяльності. Що стосується мети та завдань, то вони на всьому шляху однакові: сприяння здійсненню правосуддя, встановлення істини в справах про правопорушення, злочинах.

Доведено, що з п'яти виділених етапів питання акредитації СЕУ

постають лише на останньому, коли до числа основних функцій CEU можливою для додавання стає діяльність з оцінки відповідності, що може здійснюватися CEU за умови їх акредитації на відповідність стандартам у конкретній сфері оцінки відповідності спеціально уповноваженим на те національним органом України з акредитації.

Зроблено висновок, що розвиток CEU України як об'єктів акредитації все ще характеризується проблемами розбудови системи управління в таких установах, яка б відповідала вимогам стандартів діяльності органів з оцінки відповідності.

Підрозділ 1.3 «Поняття й особливості акредитації судово-експертних установ України як складової предмета адміністративного права» включає встановлення основних рис та формування поняття акредитації CEU України в рамках предмета адміністративного права. Встановлено, що відповідний процес передбачає підготовку до акредитації (у вигляді оцінки та впровадження змін в організації і функціонуванні CEU задля виконання вимог стандартів у сфері діяльності з оцінки відповідності) та акредитацію; подальший моніторинг діяльності CEU України шляхом нагляду та позапланових оцінок.

З'ясовано, що підставою акредитації CEU України є, в першу чергу, відповідність стандартам ISO/IEC 17025 та 17020. Охарактеризовано вимоги міжнародного стандарту ISO/IEC 17025:2005 (в Україні гармонізованого як ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій») відносно діяльності, яка здійснюється CEU, у тому числі в Україні, що дозволяє стверджувати про відсутність в ньому положень щодо деяких видів робіт, які виконуються експертом, а саме, вимог щодо позалабораторної діяльності (наприклад, огляд місця події). У зв'язку з цим, Європейською кооперацією з акредитації (EA) та Європейською мережею судово-експертних установ (ENFSI) прийнято спільний Меморандум, який визначив міжнародний стандарт ISO/IEC 17020 (в Україні гармонізований як ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2014 «Оцінка відповідності. Вимоги до роботи різних типів органів з інспектування») найбільш придатним для проведення робіт на місці події.

У *підрозділі 1.4 «Проблеми розмежування адміністративних та інших правовідносин, що виникають під час акредитації судово-експертних установ України»* проаналізовано комплекс відносин, які виникають під час здійснення акредитації CEU України, з виділенням адміністративних як одного з різновидів.

Визначено, що під адміністративно-правовими відносинами в галузі акредитації CEU України слід розуміти врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які складаються між

потенційними та акредитованими органами з оцінки відповідності з національним органом України з акредитації. Аналіз цих відносин свідчить про те, що в них виражені як загальні риси, характерні для усіх адміністративно-правових відносин, так і особливості, притаманні лише їм.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм акредитації судово-експертних установ України» присвячено процесу акредитації СЕУ, з виділенням засад і процедур, суб'єктів його здійснення, аналізом їх статусу.

Підрозділ 2.1 «Правові засади акредитації судово-експертних установ України та місце серед них адміністративно-правового регулювання» визначено правові засади акредитації СЕУ України як закріплену в нормах нормативно-правових актів сукупність вихідних наскрізних ідей, котрі визначають юридичну необхідність і створюють умови для акредитації та подальшого моніторингу органів з оцінки відповідності, безпосередньо визначають правові, організаційні й тактичні положення організації та здійснення певних видів діяльності.

Охарактеризовано принципи побудови системи акредитації, що визначаються в міжнародних стандартах ISO/IEC 17000:2004 «Conformity assessment – Vocabulary and general principles» та ISO/IEC 17011:2004 «Conformity assessment – General requirements for accreditation bodies accrediting conformity assessment bodies». В Україні ці міжнародні стандарти гармонізовані, відповідно, як ДСТУ ISO/IEC 17000:2007 «Оцінка відповідності. Словник термінів і загальні принципи» та ДСТУ ISO/IEC 17011:2005 «Оцінювання відповідності. Загальні вимоги до органів акредитації, що акредитують органи оцінювання відповідності».

Визначено правовий режим акредитації як різновид дозвоільних адміністративно-правових режимів, який ґрунтується на засадах доступності, добровільності, професійної компетентності, рівноправності, прозорості, конфіденційності, участі органів виконавчої влади та громадських організацій, незалежності й неупередженості, непередаваності особливих повноважень акредитації іншим особам, підконтрольності. Остання засада прямо не передбачена в переліку основних принципів діяльності з акредитації (ст. 5 Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності»), що слід виправити.

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правовий статус суб'єктів акредитації судово-експертних установ України» запропоновано під адміністративно-правовим статусом суб'єктів акредитації СЕУ України розуміти сукупність закріплених у адміністративно-правових нормах мету його утворення та діяльності, завдання, функції, принципи, компетенцію, повноваження, відповідальність, особливості організаційно-структурної

будови та порядок взаємовідносин з іншими суб'єктами права.

Встановлено, що на сьогодні єдиним національним органом України з акредитації є утворена Мінекономрозвитку України державна організація – Національне агентство з акредитації України, яка належить до сфери його управління.

Визначено мету та завдання Національного агентства з акредитації України як частини його правового статусу на основі аналізу норм Положення про нього, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 31.07.2015 № 906, а також ст. 4 Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності»: забезпечення акредитації та подальший моніторинг здійснення діяльності з оцінки відповідності акредитованими органами з оцінки відповідності задля: 1) створення необхідних умов для визнання результатів робіт з оцінки відповідності, проведених органами з оцінки відповідності, на європейському та міжнародному рівнях; 2) забезпечення єдиної технічної політики у сфері оцінки відповідності; 3) усунення технічних бар'єрів у торгівлі; 4) підвищення довіри споживачів до органів з оцінки відповідності.

Доведено, що функції є засобом реалізації завдань, спрямованих на виконання мети діяльності Національного агентства з акредитації України. З'ясовано, що до основних функцій даного органу належать: акредитація органів з оцінки відповідності чи інших осіб, або засвідчення компетентності осіб щодо провадження діяльності, іншої ніж оцінка відповідності; проведення моніторингу за відповідністю акредитованих ним органів з оцінки відповідності вимогам акредитації шляхом здійснення нагляду, проведення повторних і позачергових оцінок тощо.

Стосовно ж другорядних функцій, то серед напрямів діяльності Національного агентства з акредитації України є і фінансове забезпечення, і господарське забезпечення, і вирішення кадрових питань. Тобто, для забезпечення здійснення основних функцій, Національне агентство з акредитації України наділено другорядними функціями як то прийняття на службу, звільнення, ведення фінансової звітності тощо. Але виконання цих функцій безпосередньо не забезпечують досягнення мети функціонування Національного агентства з акредитації України, а лише створює необхідні умови.

У підрозділі 2.3 «Компетенція й повноваження суб'єктів акредитації судово-експертних установ України» доведено, що компетенція суб'єктів акредитації СЕУ України виступає як якість, характеристика органу, яка надає право вирішувати певні завдання з подальшим винесенням рішення або судження у відповідній галузі. Повноваження суб'єктів акредитації СЕУ України слід розуміти як

обмежене право використання ресурсів організації у відповідності до функцій та завдань, спрямованих на реалізацію її компетенції, яка є сукупністю визначених у нормативно-правових актах прав та обов'язків, за допомогою яких здійснюється діяльність національного органу України з акредитації. Тому, за своїм визначенням, компетенція є більш широким поняттям, оскільки охоплює можливості щодо здатності на певну діяльність, вирішення широкого кола питань та володіння широкими повноваженнями (які конкретизуються лише за посадою або функціональними обов'язками).

Обґрунтовано необхідність внесення змін та доповнень до законодавства в частині уточнення кола прав та обов'язків Національного агентства з акредитації України та їх правового регламентування.

У підрозділі 2.4 «Адміністративні процедури акредитації судово-експертних установ України» визначено, що адміністративні процедури акредитації СЕУ України характеризують: 1) порядок здійснення уповноваженим на те суб'єктом (національним органом України з акредитації) юридично значущих дій, сукупність яких складає юридичний процес акредитації; 2) процедурні вимоги, які ставляться до вказаних суб'єктів.

До числа етапів адміністративної процедури акредитації СЕУ України віднесено: 1) подання заявки органом з оцінки відповідності (заявником) на акредитацію чи розширення сфери акредитації; 2) розгляд документів та інформації, що додається до заявки; 3) формування складу групи аудиторів з акредитації та інформування заявника; 4) аналізування наданої інформації й документації; 5) складання плану та інформування про це заявника; 6) проведення оцінки на місці; 7) аналіз зібраних матеріалів, складання звітів та акта оцінки на місці; 8) оцінювання результатів робіт з акредитації, надання рекомендацій і прийняття рішення.

Наголошено, що після проведення акредитації СЕУ й отримання відповідного атестата до адміністративних процедур також належать: проведення моніторингу шляхом здійснення нагляду та позачергових оцінок за діяльністю акредитованих СЕУ; розширення або обмеження сфери акредитації; тимчасове зупинення дії або скасування атестата про акредитацію.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення акредитації судово-експертних установ України» визначає напрямки підвищення ефективності забезпечення акредитації СЕУ України.

Підрозділ 3.1 «Міжнародний досвід акредитації судово-експертних установ і можливості його використання в Україні» дозволив зробити

висновок про уніфікацію процесу акредитації (перш за все, шляхом визначення спільних стандартів як то ISO/IEC 17025, ISO/IEC 17020) для спільного визнання результатів досліджень, незалежно від того у якій країні вони зроблені, підвищення якості результатів досліджень, забезпечення обміну досвідом і вирішення інших питань, що виникають під час здійснення діяльності з оцінки відповідності. Водночас, не зважаючи на зусилля, що приймаються, акредитація CEU стикається з низкою проблем, які виникають через наявність розбіжностей правових систем окремих країн (наприклад, наслідком є різниця термінології, яку використано в стандартах), а також першочергову розробку стандартів для регулювання акредитації випробувальних лабораторій, яким не характерні специфічні ознаки судово-експертних лабораторій та особливості здійснюваної ними діяльності.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює питання акредитації судово-експертних установ України»* виділено напрямки вдосконалення законодавства України у сфері акредитації CEU України.

Доцільною визначена розробка і затвердження в Україні комплексного акта з питань акредитації CEU, що враховував би вимоги стандартів ISO/IEC 17025, ISO/IEC 17020 та Настанови ІLACG19:08/2014. При розробленні такого акта окрему увагу слід приділити термінології через різницю значень і назв, які використано в Настанові ІLACG19:08/2014, з термінологією, що закріплено в галузі правового регулювання статусу CEU України, їх функціонування тощо. Було б доцільно в такому акті визначити те тільки вимоги до CEU як об'єкта акредитації (до системи управління та технічні), але й вимоги до окремих етапів (за термінологією Настанови ІLACG19:08/2014 – модулів) діяльності експертів.

У підрозділі 3.3 *«Удосконалення адміністративно-правових форм і методів акредитації судово-експертних установ України»* адміністративно-правові форми акредитації CEU України визначено як зовнішнє вираження змісту діяльності національного органу України з акредитації в межах юридично-владних повноважень, які за ним закріплені в нормах адміністративного права і їх реалізація завжди тягне за собою настання юридично значущих наслідків. Такими формами визначено: 1) наділення конкретного органу з оцінки відповідності повноваженнями на здійснення діяльності з оцінки відповідності у визначених сферах; 2) розширення сфери акредитації; 3) відмова в акредитації заявника; 3) відмова в розширенні сфери акредитації. Методи акредитації – це сукупність правових засобів і способів (прийомів) впливу суб'єкта на об'єкт акредитації, які застосовує національний орган України

з акредитації (Національне агентство з акредитації України) у межах своєї компетенції.

Аргументовано, що регулювання адміністративно-правових форм і методів акредитації СЕУ України має ті самі проблеми і прогалини, що й всі інші питання акредитації даних установ. Запропоновано шляхи усунення зазначених проблем.

Підрозділ 3.4 «Шляхи розвитку організаційних засад акредитації судово-експертних установ України» включає аналіз і пропозицій щодо вдосконалення організаційного забезпечення акредитації СЕУ України.

Встановлено, що необхідним є подальше вдосконалення й розробка методичних рекомендацій щодо акредитації та підготовки до акредитації таких специфічних потенційних органів з оцінки відповідності як СЕУ, що мають ряд відмінностей від інших.

Доведено актуальність проблеми розбудови системи управління в СЕУ як органах з оцінки відповідності, яка б відповідала вимогам міжнародних стандартів діяльності таких органів, та подальшої акредитації СЕУ на відповідність міжнародним стандартам, гармонізованим в Україні. З метою вдосконалення процесу акредитації СЕУ в Україні, з'ясовано необхідність запровадження в неакредитованих на сьогодні установах системи менеджменту якості, яка б повністю відповідала вимогам ISO/IEC 17025.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо удосконалення адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України, у результаті чого отримано такі найважливіші результати.

1. З'ясовано, що СЕУ являє собою спеціалізовану установу, яка здійснює судово-експертну діяльність як основну функцію шляхом дослідження на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, яка перебуває в провадженні органів досудового розслідування чи суду. За умови акредитації СЕУ може здійснювати діяльність з оцінки відповідності. При цьому різниця судово-експертної діяльності та діяльності з оцінки відповідності, як частини компетенції СЕУ, полягає в суб'єктах призначення експертизи (залучення експерта) чи замовлення оцінки; необхідності акредитації СЕУ для здійснення діяльності з оцінки відповідності; умовах, підставах, об'єктах дослідження; меті й завданнях, які виконуються; формах та методах; оформленні результатів.

Обґрунтовано, що судово-експертну діяльність можна розглядати як опору досудового розслідування та правосуддя в Україні, оскільки однією з найважливіших умов успішного попередження, розслідування й

розкриття злочинів є експертне забезпечення судово-слідчої практики, яку здійснюють правоохоронні органи.

2. У результаті аналізу генезису СЕУ в Україні виділено п'ять умовних етапів розвитку судово-експертної діяльності. Встановлено, що саме на п'ятому етапі може виникати питання щодо доцільності акредитації СЕУ, коли до числа основних функцій цих установ додається діяльність з оцінки відповідності, яка може здійснюватися зазначеними установами за умови їх акредитації з урахуванням стандартів у сфері оцінки відповідності спеціально уповноваженим на те національним органом України з питань акредитації. Наголошено, що для здійснення судово-експертної діяльності акредитація СЕУ не потрібна. Проте, акцентовано увагу, що у випадку, коли ідеться про діяльність з оцінки відповідності, що здійснюється тим самим суб'єктом (експертом), але має інші підстави, форми, результати тощо, то акредитація є обов'язковою вимогою, дотримання СЕУ якої дозволяє визначити таку установу суб'єктом з діяльності оцінки відповідності у певній визначеній галузі.

3. Аргументовано, що акредитація СЕУ в Україні є різновидом адміністративних послуг із групи видачі дозволів і являє собою процес визначення відповідності певних СЕУ національним стандартам, гармонізованим із аналогічними міжнародними та європейськими стандартами, відповідність яким надає презумпцію відповідності органів з оцінки відповідності спеціальним, а також, у разі необхідності додатковим, вимогам щодо акредитації в певних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності.

З'ясовано, що для акредитації кожна СЕУ, що має на меті здійснення діяльності з оцінки відповідності, повинна виконувати ряд вимог, серед яких: упровадження, підтримання та вдосконалення системи управління цих установ, яка б максимально відповідала інтересам замовників експертних послуг, уключаючи систему менеджменту якості; вимоги до обсягу робіт, наявності кваліфікованого персоналу, відповідного устаткування та споруд; додаткові вимоги для конкретних галузей та технічні вимоги конкретних стандартних методів випробувань у певній галузі.

Механізм адміністративно-правового регулювання акредитації СЕУ України визначено як сукупність правових засобів (норм права, правових відносин, актів тлумачення й застосування правових норм та ін.) впливу на відносини потенційних і акредитованих органів з оцінки відповідності із національним органом України з акредитації для забезпечення єдиної технічної політики у сфері оцінки; забезпечення довіри споживачів до діяльності з оцінки відповідності; створення умов для взаємного визнання результатів діяльності акредитованих органів на міжнародному рівні;

усунення технічних бар'єрів у торгівлі.

4. Зазначено, що проведення акредитації CEU України та подальший їх моніторинг регламентується одразу декількома галузями права, що вказує на комплексний характер її правового регулювання та зумовлює необхідність розмежування правовідносин, що виникають під час акредитації CEU України. Встановлено, що акредитація CEU України є об'єктом адміністративно-правового регулювання та розглядається як система суспільних відносин, які виникають при здійсненні офіційного підтвердження відповідності CEU установленим критеріям і показникам стандартів у діяльності з оцінки відповідності, у першу чергу, ISO/IEC 17025. Норми конституційного, цивільного, господарського, фінансового прав поряд з адміністративно-правовими нормами застосовуються для здійснення правового регулювання акредитації CEU та подальшого моніторингу їх діяльності шляхом періодичного здійснення нагляду та/або повторних оцінок.

5. Запропоновано правові засади акредитації CEU України розглядати як закріплену в нормах права сукупність вихідних ідей, що визначають юридичну необхідність і створюють умови для акредитації та моніторингу органів з оцінки відповідності, безпосередньо визначають правові, організаційні й тактичні положення організації та здійснення відповідних видів діяльності. Показано, що правовий режим акредитації є різновидом дозвільних адміністративно-правових режимів і ґрунтується на засадах доступності, добровільності, професійної компетентності, рівноправності, прозорості, конфіденційності, участі органів виконавчої влади та громадських організацій, незалежності й неупередженості, непередаваності особливих повноважень акредитації іншим особам, контролю.

6. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з акредитації України визначено як систему відмінних порівняно з іншими суб'єктами адміністративного права ознак щодо місця, призначення, форм і методів впливу, відповідальності та контролю організації і функціонування національного органу України з акредитації, які закріплено у нормативно-правових актах. До числа елементів правового статусу Національного агентства з акредитації України віднесено: мету його утворення та діяльності, завдання, функції, принципи, повноваження, компетенцію, відповідальність, особливості організаційно-структурної побудови та порядок взаємовідносин з іншими суб'єктами права.

7. Компетенцію національного органу України з акредитації визначено як таку його характеристику, що описує не тільки його правообов'язки, використовувані для вирішення поставлених перед ним завдань, але й сферу діяльності, у межах якої діє цей суб'єкт. Під

повноваженнями національного органу України з акредитації запропоновано розуміти закріплене нормами права та зумовлене предметом відання коло його прав і обов'язків (правообов'язків), установлене для виконання конкретних дій та прийняття відповідних рішень у процесі акредитації й подальшого моніторингу органів з оцінки відповідності.

8. Розкрито зміст адміністративних процедур акредитації СЕУ України, що дозволило дійти висновку, що вони характеризують: 1) порядок здійснення уповноваженим на те суб'єктом (національним органом України з акредитації) юридично значущих дій, сукупність яких складає юридичний процес акредитації; 2) процедурні вимоги, які пред'являються до вказаних суб'єктів. Аргументовано, що крім адміністративної процедури акредитації СЕУ України провідне значення для діяльності з оцінки відповідності має проведення моніторингу акредитованих СЕУ України шляхом нагляду та повторних оцінок.

9. Проведений аналіз міжнародного досвіду акредитації СЕУ дозволив дійти висновку про необхідність уніфікацію цього процесу для взаємного визнання результатів досліджень незалежно від того, в якій країні вони зроблені, підвищення якості результатів досліджень, забезпечення обміну досвідом і вирішення інших питань, що виникають під час здійснення діяльності з оцінки відповідності. Наголошено на необхідності першочергового розроблення стандартів для регулювання акредитації випробувальних лабораторій, яким не характерні специфічні ознаки судово-експертних лабораторій та особливості здійснюваної такими лабораторіями діяльності.

10. Запропоновано прийняти нормативно-правовий акт, положення якого регулювали би не тільки СЕД, але й діяльність СЕУ як органів з оцінки відповідності. Наголошено на важливості упорядкування у ньому відповідної термінології. Аргументовано необхідність включення розділу, яким буде врегульовано діяльність СЕУ як органу з оцінки відповідності, а також загальні положення щодо забезпечення акредитації СЕУ України (адже СЕУ України може здійснювати діяльність з оцінки відповідності тільки за умови акредитації).

11. Адміністративно-правові форми акредитації СЕУ України визначено як зовнішнє вираження змісту діяльності національного органу України з акредитації в межах юридично-владних повноважень, які за ним закріплені в нормах адміністративного права, та їх яких реалізація завжди тягне за собою настання юридично значущих наслідків. Доведено, що такими формами є: 1) наділення конкретного органу на здійснення діяльності з оцінки відповідності у визначених сферах, що підтверджується видачею документа про відповідність, який ґрунтується на прийнятому

після критичного огляду рішення про те, що виконання визначених вимог було доведене; 2) розширення сфери акредитації; 3) відмова в акредитації заявника; 4) відмова в розширенні сфери акредитації.

Під методами акредитації СЕУ України розуміється сукупність правових засобів і способів (прийомів) впливу суб'єкта на об'єкт акредитації, які застосовує національний орган України з акредитації (Національне агентство з акредитації України) у межах своєї компетенції. Серед зазначених методів виокремлено адміністративно-правові, а саме: обов'язкові приписи; дозвільний; повідомлення про здійснення певних дій; реєстрації певних об'єктів і дій; призупинення певних дій органів з оцінки відповідності; обмеження певних дій органів з оцінки відповідності; заборони певних дій органам з оцінки відповідності; дозволу; контролю та нагляду.

12. З метою розроблення національних стандартів та інших документів із стандартизації СЕД наголошено на важливості створення ТК «Судова експертиза», що дозволить ліквідувати суперечності, які виникають при впровадженні міжнародних стандартів у судово-експертну практику. Акцентовано увагу на значущості розробки методичних рекомендацій, які б детально розкривали механізм акредитації та підготовки до акредитації таких специфічних потенційних ООВ як СЕУ. Аргументовано, що з метою оптимізації процесу акредитації СЕУ в Україні необхідно запровадити в неакредитованих на сьогодні установах СМЯ, яка б повністю відповідала вимогам ISO/IEC 17025.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Хоша В.В. Перспективи розвитку судово-експертних установ Міністерства юстиції України в аспекті вступу до європейської системи ENFSI / В. В. Хоша, О. В. Мануленко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. пр. — Х. : Право, 2009. — Вип. 9. — С. 244–249.

2. Хоша В.В. Проблемні питання акредитації експертних установ Мін'юсту України в аспекті вступу до Європейського співтовариства ENFSI / В. В. Хоша // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2010. — № 4/5. — С. 165–174.

3. Хоша В.В. Теоретичні та практичні аспекти інтерпретації вимог міжнародного стандарту ISO 17025 з урахуванням специфіки судово-експертної діяльності / В. В. Хоша // Криміналістика і судебна експертиза. — К. : МЮУ, 2013. — Вип. 58, ч. 2. — С. 144–147.

4. Хоша В.В. Загальні положення оцінювання невизначеності результатів вимірювань при валідації судово-експертних методик / В. В. Хоша // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. — Х. : Право, 2014. — Вип. 14. — С. 191–198.

5. Хоша В.В. Оптимизация административно-правового регулирования аккредитации судебно-экспертных учреждений Украины / В. В. Хоша // Право и Политика. — 2016. — №2. — С. 88–93.

6. Хоша В.В. До питання метрологічного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні / В. В. Хоша // Бокаріусовські читання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Впровадження сучасних наукових досягнень в судову експертизу» присвяченої 140-річчю з дня народження Заслуженого професора М. С. Бокаріуса та 110 з дня народження професора М. М. Бокаріуса (Харків, 10–11 верес. 2009 р.). — Х. : ХНМУ, 2009. — С.91.

7. Хоша В.В. Деякі аспекти вступу судово-експертних установ Міністерства юстиції України до ENFSI / В. В. Хоша // Судебная экспертиза. Современное состояние и перспективы развития : тезисы докладов. — К. : МЮУ, 2010. — С. 26–27.

8. Хоша В.В. Особливості акредитації судово-експертних установ Міністерства юстиції України / В. В. Хоша // Сучасні тенденції розвитку судової експертизи: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Крим. НДІСЕ (Сімферополь, 20–21 верес. 2012 р., АРК). — Сімф. : АРІАЛ, 2012. — С. 65–68.

9. Хоша В.В. Розроблення теоретичних засад валідації судово-експертних методик / В.В. Хоша // Проблемні питання судової експертизи : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 3–4 жовт. 2013 р.). — Д. : ЛізуновПрес, 2013. — С. 51–53.

10. Хоша В.В. К вопросу административно-правового обеспечения аккредитации судебно-экспертных учреждений Украины / В. В. Хоша // материалы Международной науч.-практ. конф. «Восток-Запад: партнерство в судебной экспертизе. Актуальные вопросы теории и практики судебной экспертизы» (Алматы, 27 окт. 2016 г.) — Алматы, 2016. — С. 437–439.

11. Хоша В.В. Акредитація судово-експертних установ України як дієвий спосіб комплексного підтвердження їх компетенції / В. В. Хоша // Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики: тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті засл. проф. М. С. Бокаріуса (м. Харків, 20 груд. 2016 р.) / МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ; М-во юстиції України, Харків. НДІ суд. експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса. — Харків : ХНУВС, 2016. — С. 294–297.

АНОТАЦІЯ

Хоша В.В. Адміністративно-правове забезпечення акредитації судово-експертних установ України. — *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних

наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Міжнародний університет бізнесу і права. – Харків, 2017.

Дисертацію присвячено визначенню сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення акредитації СЕУ України. Розкрито особливості СЕУ в правоохоронній системі та системі суб'єктів адміністративного права. Проведено історико-правове узагальнення становлення СЕУ як об'єктів акредитації в Україні. Встановлено особливості акредитації СЕУ України як складової предмета адміністративного права. Окреслено проблемні питання розмежування адміністративних та інших правовідносин, що виникають під час акредитації СЕУ України. Охарактеризовано правові засади акредитації СЕУ України. Визначено адміністративно-правовий статус суб'єктів акредитації СЕУ України та розкрито зміст його елементів. Визначено особливості адміністративних процедур акредитації СЕУ України. Узагальнено міжнародний досвід акредитації СЕУ та з'ясовано можливості його використання в Україні. Визначено шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює питання акредитації СЕУ України. Проаналізовано адміністративно-правові форми й методи акредитації СЕУ України. Запропоновано шляхи розвитку організаційних засад акредитації СЕУ України.

Ключові слова: акредитація, оцінювання відповідності, орган з оцінки відповідності, судово-експертна діяльність, експертиза, судова експертиза, судово-експертна лабораторія, судово-експертна установа, система менеджменту якості, орган акредитації, забезпечення акредитації, процес акредитації.

АННОТАЦИЯ

Хоша В.В. Административно-правовое обеспечение аккредитации судебно-экспертных учреждений Украины. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Международный университет бизнеса и права. – Харьков, 2017.

Диссертация посвящена определению сущности и особенностей административно-правового обеспечения аккредитации СЭУ Украины. Раскрыты особенности СЭУ в правоохранительной системе и системе субъектов административного права. Обосновано, что СЭУ при выполнении возложенных на них обязанностей реализуют определенные правоохранительные функции. Определены пять условных этапов развития судебно-экспертной деятельности, на каждом из которых развитие СЭУ характеризуется постепенным расширением их функций,

усложнением и увеличением количества форм и методов деятельности. Установлены особенности аккредитации СЭУ Украины как составляющей предмета административного права. Проанализирован комплекс отношений, возникающих при осуществлении аккредитации СЭУ Украины, с выделением административных как одной из разновидностей. Определены проблемные вопросы разграничения административных и иных правоотношений, возникающих при аккредитации СЭУ Украины.

Охарактеризованы правовые основы аккредитации СЭУ Украины. Раскрыто содержание правового режима аккредитации как разновидности разрешительных административно-правовых режимов. Определен административно-правовой статус субъектов аккредитации СЭУ Украины и раскрыто содержание его элементов. К числу элементов правового статуса Национального агентства по аккредитации Украины отнесены: цель его образования и деятельности, задачи, функции, принципы, полномочия, компетенцию, ответственность, особенности организационно-структурного строения и порядок взаимоотношений с другими субъектами права. Определены особенности административных процедур аккредитации СЭУ Украины. Определены основные этапы административной процедуры аккредитации СЭУ Украины.

Проведен обзор международного опыта аккредитации СЭУ и выяснены возможности его использования в Украине. Определены пути совершенствования административного законодательства, регулирующего вопросы аккредитации СЭУ Украины. Доказана целесообразность принятия акта, которым будут урегулированы все направления деятельности СЭУ, включая деятельность по оценке соответствия как функцию аккредитованных СЭУ Украины. Проанализированы административно-правовые формы и методы аккредитации СЭУ Украины. Предложены пути развития организационных основ аккредитации СЭУ Украины. Доказана актуальность проблемы развития системы управления в СЭУ как органах по оценке соответствия, соответствующей требованиям международных стандартов деятельности таких органов, и последующей аккредитации СЭУ на соответствие международным стандартам, гармонизированным в Украине.

Ключевые слова: аккредитация, оценка соответствия, орган по оценке соответствия, судебно-экспертная деятельность, экспертиза, судебная экспертиза, судебно-экспертная лаборатория, судебно-экспертное учреждение, система менеджмента качества, орган аккредитации, обеспечение аккредитации, процесс аккредитации.

SUMMARY

Khosha V. V. Administrative and Legal provision of the Accreditation of Forensic and Expert Institutions of Ukraine. – *Manuscript*.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law law; informational law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2017.

The thesis is focused on determining the nature and characteristics of administrative and legal provision of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine. The author has revealed the features of forensic and expert institutions within law enforcement system and the system of subjects of administrative law. Historical and legal generalization of the establishment of forensic and expert institutions as objects of the accreditation in Ukraine has been accomplished. The peculiarities of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine as the element of the subject of administrative law have been defined. The author has outlined the issues of separation of administrative and other legal relations arising during the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine. Legal principles of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine have been characterized. Administrative and legal status of the objects of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine has been determined; and the content of its elements has been revealed. The features of administrative procedures for the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine have been defined. International experience of the accreditation of forensic and expert institutions has been generalized; the possibilities of its use in Ukraine have been found out. The ways of improving administrative legislation, which regulates the issues of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine have been determined. Administrative and legal forms and methods of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine have been analyzed. The ways of the development of organizational principles of the accreditation of forensic and expert institutions of Ukraine have been suggested.

Key words: accreditation, conformity assessment, conformity assessment agency, forensic and expert activity, examination, forensic expertise, forensic and expert laboratory, forensic and expert institution, quality management system, accreditation agency, providing accreditation, accreditation process.